

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 212 (9894)

1975 чылдың сентябрь 10, среда

1925 чылда
УЛАСАРТТИНГЕР.

Өртөө
2 еөл.

СЭКП-НИҢ XXV СЪЕЗДИНИНГЕ УТКУШТУР

ХОЙ АЖЫЛЫНДА ЧУГУЛА КАМПАНИЯ

Хойнун баш санын өстүрериниң болгаш продуктулуун бедидеринин талазы-биле чугула сорулгалары СЭКП обкомунуң X пленуму салган. Ону амыдыралга боттандырыырга бир чугула хемчек болза хойну тарып боозадыры болур. Ол арга хойнун уксаазын экижидеринге база кызыраар чорукту болдурузуунга таарымчалыг.

Тарып боозаткан хойларның чүс хуу төл бээрин дуржулгалыг техниктер чедип ап турар. Биндырларга СЭКП-ниң XXV съездия аттыг совхозта Евдокия Сат, «Бүрен» совхозта Ламажан, уксаалыг хойлук Тока аттыг совхозта Татьяна Ажыла болгаш өскелер-даа хамааржыр. Оларның ажылының дуржулгалын бүгүдөгө непередери, чаа өгелеп чоруур техниктерни ол ажалга мергежидип өредери ажил-агыйларның удурткучуларының, специалистеринин чугула сорулгалыг болур.

Тарып боозадылган болгаш эдержилгени эки организастаанын ачызында хей-хой хойжулар хей чаш малды ап турарлар. Чижээ, 1974 чылда республикага 196 хойжу төрүүр 100 хойга онааштыр 100—120 хураганны, а 22 хойжу 120-ден өрү хураганны алган. Бу чылын 111 хойжу чүс хойга онааштыр 100—140 чедир хураганны доруктурган. Оларның аразында «Революциянын чалбыжы» совхозтун хойжузу И. Сафонов, «Барлык» совхозта Д. Ооржак, «Алдан-Маадыр» совхозта В. Монгуш болгаш өскелер-даа эң бедик түнелдерни чедип алгылаан.

Бо чылын республикага 556,6 муң хойну эдержилгеге киирер, ооң иштинде тарып боозадыры 32 муң. Тарып боозадылгач урезин ажылгаар, анаа кошкарлардан продукттулуур 2—3 катап алып турар уксаалыг бүдүрүкчү кошкарлар республиканың уксаалдылга бүдүрүктелеринде четчир санын бар. Бисте бедик продукттул бүдүрүкчү кошкарлар бар турда-ла чамдык ажил-агыйларның удурткучулары, зоотехниктери хойну тарып боозадырыне чоругур кичээниг сайбайн турары четпес. Ооң уржубиле 1974 чылда бүгү хойнун чүгле 52,3 хуузу тарып боозаткан, ол талазы-биле план 84 хуу күүсетинген. Тарып боозадылганын планын Каа-Хем, Бин-Хем, Улуг-Хем, Бай-Тайга, Тожу районнарның ажил-агыйлары күүсетпни. Тус-тус совхозтардан хойну тарып боозадыр планын «Алдан-Маадыр» дөңгүл-ле 34,9, «Тээли»—37,2, «Найрал»—39, «Кара-Хаак»—48 хуу боттандырган.

Хойну чогуур өйүндө тарып боозадырының база хураганнашкынын эң-не таарымчалыг кышкы айларда эртериниң аяктыны бичалыг, бо чылын дык хей колхозтар, совхозтар ол чугула кампанияга эрте болгаш организастыг белеткенген. Бир эвес эртен чылдын августа 48 пункт хойну тарып боозадыр өгелзэн болза, бо чылын 60 ажил-пункт ажалдап турар. Кызыл районның ажил-агыйлары ошче хаамкы мурнай кирген.

Ыччалык-даа ол чугула керекти чамдык черлерде кичээнигге албайн турар. Чижээ, Тес-Хем, Эрзин, Өвүр, Мөңгүн-Тайга болгаш Бай-Тайга районнар хойну тарып боозадыры ам-даа эгелээр. Пунктулар белен эвес болган учурунда, ол ажилды мынчага чедир сонгаарладып келген. Ук ажилды хураал-суглааларга чугаалажып турзажок, ам-даа ажил-херек шуудаалар. СЭКП райкомнары, райкуудумнар болгаш көдээ ажил-агый өргөлелдери ону шыгызы-биле чугаалажып көрөш, сонгаарладышык чок хемчеклерни алыры негеттин турар.

База бир четпес чүве—тарып боозадылга пунктуларның бедидерин. Ындыг пунктуларны тундук тургузар талазы-биле СЭКП обкомунун X пленумун төлөвиндээни онаалдарны күүсетпейн турар. Ооң уржубиле чаагыч пунктка 1500 хойну тарып боозадыр норманың орунга «Бай-Тал», «Революциянын чалбыжы», Тока аттыг, «Кызыл туң», «Шамбалыг» совхозтарда, «Ак-Эрик», «Х Улуг хураал» колхозтарда 3000 болгаш оон-даа хей онаажып турар. Ындыг чорук-биле эптежин болур бе? Бу айтыргыны партияжы өзү-биле көрүп шийтирилээр өз келген.

Ажил-агыйларда «боттарының» кошкарларын ажилгаар чорукту моон сонгаар болдурус. Душкан-на кошкарны хойга салыр чорук хойнук уксаалыг шынарын кудуладыр.

Тарып боозадылганы ам сонгаарладыр арга чок. Ычангаш бүгү-ле ажил-агыйлар ол чугула кампанияга кирер херек. Келир кыштагалашкын берге болуру биндингир. Ындыг болганда хойну эрте кыжы оолдандыры—ооң улуг бодун-даа, чаш төлүндө меңди алырының мадугулады.

Тарып боозадылга пунктуларына хойларны экзеринин тодаргай план-графиканы баш удуар ажилдап кылыры, ону харыылаар тускай кижилерди тургузары, ажилды ылантыг организастаары, хой тыптырар кошкарларны эки азырап ажаарын хандыры, тарып боозадылга техниктеринин ажилдаарына таарымчалыг байдалдарны тургузары, урезин чедеринин үзүктелдирбеси—тарып боозадылга өзүндө боттандырган эргежок чугула хемчеклер бо. Бо бүгү чүгле ажил-агыйларның удурткучуларының, тускай эртемнигерлеринин эвес, харын партия, совет, көдээ ажил-агый органнының кичээниггейин төвүнге турар учурлук.

МАЛ ЧЕМИНИН БЕЛЕТКЕЛИ

Сиген планын күүседипкеннер

Чөөн-Хемчик районда «АЛДАН-МААДЫР» совхозтун ажил-ишчилери нитиниң малынга бымыг чөм баазанын тургузар дээш демисөөлүш-биле СЭКП-ниң XXV съездияне төлөптин белетизириниң планын күүсеткен. Совхоз 1637 тонна сиген белетизир планын тургаш, ону 1649 тонна кылдыр амырган. Ында 205 тонна будун-бүрү белетизтинген, 200 тонна сенаж салыр планын өрүнгө 322 тоннаны салган. Силосту 2156 тоннаны белеткээ.

Совхозтун ажил-ишчилери боттарының болдунар аргалары өөринип кылдыр, ам-даа 1000 тонна сигени немей белетизирин күлзөгөш, амалдың темпизин кудулатпайн турарлар. Ол ышкаш силос, сенаж база будун-бүрү белетизирин үгүдүлүшөөшүн.

Нитиниң малынга чөм белетизиринге Алдан-Маадыр салбырда мал бригаданың сигенчилери идепкейлиг кииришкен. Олар 200 тонна сигени кезип сараатпаан болгаш ону уламчылап турар. Чогураалыг-Сайырада хойжу бригада 160 тонна, Алдан-Маадыр идээ Соединиң коллективин 24 тонна сигени белеткен, мурнакчыларның одуруунда чоруп М. СЕВЕН, «Шынык» көрр.

Сиген белетизириниң планын күүседипкен «Х УЛУГ ХУРАЛ» колхозтун ажил-ишчилери күш-ажылыч улук тинделгени чедип алганнар. 1770 тонна сигени сараатпаан.

Мал чөмни белетизиринге Л. И. Оюнга баштаткан механикаторларның болгаш малчыларның бригадасы эки амылдаан. Ол бригада онаалдага немештир өн-өн тонна сигени сараатпаан.

Нити чедикшигге улуг салышыкыны колхозна сиген белеткен турган хойраажылар кылганнар. «Тыва септелге-булуг» трестинг септелге-тудук эргелелиниң коллективин бодунуң онаалдазын амыр күүсеткен болгаш барык 16 тонна сигени белетизир. Надык наамгала министрствозунуң чолбачылары 21 тонна, «Чер ажылдары кылдыр» тудук эргелелиниң амылчылары сөс тонна сигени болгаш дөрт тонна будун-бүрүнү белетизир.

Колхозтун мал чөм белетизир коллективин белетизирин үгүдүлүшчү болгаш СЭКП-ниң XXV съездиянне алдар болдуруп ам-даа 200 тонна сигени белетизир деп шийтирилзир. Механизаторлар сентябрь 20-ге чедир дөмүт амаал алышыкыны доозар, малчынар ээтти, сүткү садарына 20 айларның планын хуууса бетинде күзүткөш, чураттыг тос айларның болгаш мал нажжааларын ишкы эки белеткен алып деп күлзөгөшкөннөр.

НИИТИ КУШ-БИЛЕ

Бо хүнүрдө республиканың бүтү булуңларында ышкаш Мөңгүн-Тайга районнуң бүтү ажил-ишчилери кол күч-ажылышкыны нитиниң малынга четчир чөм-стурру тургузарычче, кыштагалашкынга бүтү таладыг белеткелче утлашкан.

Мал чөмни белеткелдиче кичээнигге күштөлери таллазы-биле сорулгаларын айтыркан СЭКП обкомунун бюрозунуң болгаш республиканың Министрлер Чөвүлелиниң докталын боттандыра, бо чүгүлө кампанияга бүтү күштү мобилизастаар ажил районда калбарган. Колхозтарның келажүшпери, албан организастааларының ажилдагылары мал чөми белеткелдиче идепкейлиг кииржин турар.

Сигенчи бригадалар районнун девишкээрлик болган өскө-лаа черлерге 1075 ганык сигени кезип, хереглээр черлеринге чедирген. Белеткелтиген сиген шүптү 701 тонна.

«Малчын» колхозтан Тес-Хем районда ажалдап барган Саян Орзал-оол), күш-ажылыч дин бедик бүдүрүкчүлүгү чедип ап турар. Олар 200 тонна сиген белеткээр планын 176 тонна чедирген. Ол-ла ажил-агыйларын Салчак Харлыг-оолга удурткан № 1 хойжу бригадасы өскө бригадалардан мурнап, шапкыч ажалдап турар.

Ч. МАНДЫНЧЫ.

«УЛУГ-ХАЯ» СОВХОЗТУҢ дарекчизин, партия болгаш профсоюзлашкына белеткелдерин чугаалажып тура, нитиниң малын чөм-стурру-биле долу хандырышык куралдарының тыварын шийтирилзир. Ычангаш бо чугула ажил-херекке совхозтун ажил-ишчилериниң бүтү күжүн мобилизастаан.

Салбыгы ХАЙЫРАКАН ЫЛАБЫРЫ бо чылын агаар-бойдуңгун байдалм калдааткынында болза, мал чөмниң арбын кураалынын тургузуп ап шыдаан. Салбырың ажил-ишчилери сентябрь 8-ке чедир 1060 тонна сигени белеткен, планын 101 хуу күүсеткен.

«СЭКП-ниң XXV съездиян төлөптин уткуур дээш социалисттар чырыш дугайында» СЭКП ТК-ның докталазы-биле тапшыкы, бо хүнүрдө олар 150 тонна сигени пазыдан амыр белеткээрин күлзөгөшкөннөр. Салбырың ишчилери 50 тонна будун-бүрү белеткээр планын 68 тоннага күүсеткен болгаш ам-даа 12 тоннаны белеткээр сорулганы салган.

Сигенчилер бригаданың кежигунары болгаш малчылар мал чөмни арбын-биле белеткээр дээш бар арга-куралдарынын ажалдап турар. Сигенчилерден Самбуу Доржукай 15 тонна сигени белеткээр 16 тоннага күүсеткен. Ооң кырынга 4 тоннаны белеткээр деп белеткен күлзөгөш алган. Ол ышкаш Иргек Кызыл-оол, Чам-оол Маадыр-оол, Василий Дарга-оол олар тус-тузулда 10 тонна сигени кезер планын 15 тоннага күүседип, шапкыч ажалдааннар.

Н. БАЗЫР.
«Улуг-Хая» совхозта парток секретары.

Чөөн-Хемчикте «Большевиз» совхозтун сиген шөлдөрүндө 6 бригада ажалдап турар. Олар 118 хижини хаара туткан.

Ажил-агыйлар Куулар Эжер-оолга удурткан тос эки составта мал чөми белеткээр механизастаатынның эвенозу Өвүрүнүң Ак-Чыраа деп черде хымыргыш белеткен турар. Ам олар 178 тонна хымыргышты кезип, белеткен алган. Эвенозда комсомолчу-аниктар Ховалыг Даш-оол, Олег Кара-Сал, Борис Настяков олар кызылмахай ажалдап турарлар.

Сиген келдикинде кызылнар база идепкейлиг кииржин турар. Монгуш Өчүр-оол, Ондар Селев-Дамба олар боттарының күжү-биле сестен ол тонна чедир сигени белеткен алган. Ыччалык-даа мал чөмни белеткелдиче чөмөстөр база бар. Чижээлээр, сиген белеткээриниң планын онаалдааларын күүсетпейн турар малчылар. Оларга Монгуш Кертик-оолду, Монгуш Сотпаны, Куулар Ондар-оолду хамаарыштырып болур. Школа, кооператив коллективтери база планын ам-даа күүсетпээ.

КАА-ХЕМ РАЙОНУҢ «БҮРЕН» СОВХОЗУНУҢ САРАТ САЛЫКЧЫЫ СЕРГЕЙ БИЧЕ-ООЛ, (АДААНДА ЧУРУКТА) МАЛ ЧЕМИНИН КИРИЖИП ИЛГЕН. ПРЕССТАН СИГЕНИ МАШИНАГА ЧӨДҮРКЕРИНГЕ ОЛ ЭН-НЕ ШАЛЫККЫН АМЫЛДАП, МАКТАТКАН. ХҮН БҮРҮДЕ ХАЙ ТОННА ПРЕССТАН СИГЕНИ ЧӨДҮРҮП, УЛУҢ АЖЫР КҮҮСЕДИП ТУРАТ.

В. МИРЦЕВ. Авторнун фотогу.

ЭРЕСТИГ СИГЕНЧИЛЕР

Чөөн-Хемчикте «Большевиз» совхозтун механизастаатынның бригадасы Тес-Хемде Ак-Чыраа деп черде сиген кезип, белеткээр-ле ай ашкан. Ук ажил-агыйларын ситенчилери ол черден 100 тонна сиген кезип алып сорулгалыг келгеш, ам херек кырында 171 тоннаны кезип, пресстээр, ооң чүс амыр тоннаны өсүртүп, чедирит алганнар.

Сигенчилер ортузунга калбарган чарышка трактор-биле сиген кезикчиги Ховалыг Даш-оол, сиген бодуругчуу Валерий Монгуш, прессте Куулар Кызыл-оол олар тергидип,

хуң нормамы 120—130 хуу-да кудулатпайн келгештер. Ук бригаданың кежигунары бо айнын 20-ге чедир ам-даа 100 тонна сигени белеткээр шийтирилзир.

Ол-ла ажал-агыйның Буулар Доржукай удурткан тудукчулары хол-биле сиген кезип турар. Олар 10 тонна сиген кезер каттап, ол сорулгалыг дөрт катап амыр күүсеткен. Ол бригада ам-даа 10 тонна сигени немей белеткээрин күлзөгөш.

Т. СИМРИН.

КУШТУ МӨӨҢНЭЭ

Кустуң башкы айы үнүп, бодунуң эргезинде кирген. Ам удавас кым дүжөр, ычангаш совхозтун удурткучулары мал чөми белеткелдиче кол күштү мөңүрээр учурул. Ындыг тургубузе «Большевиз» совхозтун удурткучулары өшө чогуур кичээниг сайбайн турары коммундагыч. Суур чынында тарлаа тарга бар. Ону чогуурдуула малы олтган турар. А тамыкта ферманың эки илээ каларчылар аяла оларды берген тургулар. Ону айтырарга, үндүр бижикени тарлаа дээр. А терек кырында ол тарга бөтөг эвес. Бир эвес үндүр бижикени тарга болза, өстүргөш, мал чөми кылдыр кезип алза чамдыктыг? Ол ышкы мал чөминең ажилгаар кылдыр таран кууруура бар. Амга үде оу ажал апкан-да болза, мажак деп чүвези көдүр эрттер. Шөлдөде кууруура олмаан тургулар. А мн-

түң барымы уездик партиянын төлөвлөшкөндөрү Фомалик хойраажыга болган митингге апрель 25-те революстун шийттиришинин организастаалары—ЧКШ-ниң кежигунары «казармаларже ээл кээрлик», өскээр чугаалаарга, политиктиг ажил-чорудуулаган ойталаарычче кыйгырдан.

Ындыг нари политиктиг байдал шарип кижилеринд аразында ЧКШ-ниң болгаш чурттуң бүтү депшилетелг күштериниң чаңгыс экви хандырымын эргежок чугула-дык буюурт кештелген. Бодунуң уткамы-биле консервативтиг «Тостун документизация» долганда каттыжыл Васку Гонсалвешке узураптан турган «мөөрөгөйлериң» бөлүңүң иштинде берге чөрүлдээр өгелде бези деп, «Сексулу» солун бизээр, Ол бөлүңүң чамдык офицерлерин реакция күштериниң шаап халдышыкының күштөлгөш-биле дошкыштың боттарынын дүвүрзенин илердин эгелер бергенер. Шеригин дээш коммундазының иштинде чурттуң революст-демократтыг орук-биле хөгжүдөөш хандырымың эргежок чугулазын дугайында болзадар башкыкында деп, «Сексулу» солун уламчылаа.

ШАҢДА АЖЫЛ ТҮЛҮКТЭЭН

«Саян» совхозтун төп салбырында күскү хову ажилдары түлүктөөн. Шаңда чаа дүжүттүн тарааны овалдагыла берген. Шаң өргөлөкчизин өш Байкалова ажылы эки удуртуп, тарга складтарын чугаалап, дезинфекциялап каан. Тараа дүжүрер черлерин боттошпа. Шанык ишти арып-сылып, көрүштүтүп.

Тараа арылгазынның студенттер ажалдап турар. Комбайнерлер Чашиң, Эльбин, Выдра олар 240—360 центнер тарааны ажаап алганнар.

Күскү дүжүт ажалдадык биле чергелентир кукуруура сийлесташкыныч совхозта 340 тонна хитерге чедир кирген. Бо хүнүрдө чедир С. УДУМБАРА.

КЫШТАГЛАР СЕПТЕЛГЕЗИ

«Ак-Тургу» совхозтун төп салбырының С. Барына болган М. Хураган-оолга удурткан тулугу эвен-полары мал кыштагаларын септеп өгөткөн. Херэжон-септеп дөрт кижиз составты эвенозу чурттапга бажынарны малчанын чугаалап, чугаалап турар. Шынарал Дырмыс-оол Ак-Хемде 6 кыштакта бажынарны текчаларын салып, аде кылган.

Тулугчуларның кылганы Хааналыг-Дагда 500 хой кирер чаа кажааны, айы чурталга бажыны ам ажилдада кирген.

Кыштагалар септелгени уламчылап турар. К. НОМБУ.

СИГЕНЧИ АДАЛЫШКЫЛАР

Нитиниң малынга бымыг чөм-стурру тургузар дээш социалисттар чырыш «Тоора-Хем» совхозтун Май I салбырында улам калбарып турар.

Ында хоочун сигени Шаңнаамай Байыр-оолдуң удурткан эвенозу чарыштын мурунку оодуруула кирген. Мерунок эш Шаңнаамай бодунуң оолдары-биле калы мал чөмнин белеткелдиче ажалдап, өвөлгү оу хонукта 900 центнер сигени белеткээр планын 600 центнерге, 300 центнер силос белеткээр планын 280 центнерге күлзөгөш.

Д. АЛЫР-САНАА.

СЕМНАР

Дуур Политиктиг чырышкының бажынында СЭКП кооператив болган райкомнарының партия кабинеттеринин эргелелиниң партия чырышкыныкы болган экономикалык өргөлөгөш чаа чылыга хамаарышкан айтырары чугаалашкан хурамы бо-улар өрткен.

СЭКП обкомунун Политиктиг чырышкының бажынында эргелелиниң П. М. Самаров, ВЛКСМ обкомунун секретары Т. С. Салаа чаа өргөлөгөш чымынчы сорулгаларының дугайында амылчыларын кылган. Семинарны кыргызчалары арга-дуржулганың солукы.

Революстун чөвүлөдөп Васку Госалвештиг болгаш ооң эвен кыш талаакчыларының үлгеленин союула-даа күрүсэ эргелелиниң оң дээди организастаа депшилетелг политиктиг улавышыкының талаакчылары хей салып болган сурый каттышкан бөлүк кылдыр мурункуу ышкаш төлөвлөштүгө, олар болуушкунуларын моон сонгаар хөгжүдөлгөшкө салдар чедирп шыдаар деп мыла санап турар.

Португалияның аныктарының коммунисттик эвилден революстун чорудуулары камгалга массалыг митинглия Лиссабонга өрттөрсө.

БУДУТТАР АДААШГА ЧОГААДЫЛГА

Дагларын чымыс черден көргөргө бир анзы, тогум олардын биле денештир бедий берген көр болза мырнай өскө бөдүр ийи. Ленинградтын чурдуктуу Борис Петров Киров заводдуну Кызулга ордууна даг пейзажынын чурдур талымы-биле бодоунун дөгүзүлүн амыткан. Көрүкчүлөрин аразыкта маргыштарларын үнүп көп турганы түдө болзаар силер? Кайгамчык чараш-тыр деп бир чамдыктар демгелээр, өскөлөрү—тоолчуртуу-дур, шымызы өвсө-лаа дилжир.

Ийн-лөрт муң метр бедикке чогаалыкта ажылы ыкпид-ла амыр өвсө болбайн аан. Соок чамдыкта 50 градус чөдө бээр, ычпач көргө будуттар доуну каар. Хундус чүгө карак чылчырыктар, ычпачанга чурдукчуга бүтү-ле чүвө кара ыкпача кестүр. Этюдтар кымырынга өн-пе таарымчалык чери, үеи шилш алганында бешир долгандыр турар бойдус-турымал кончут дүргөн өскөлөрүн чаартынып турган шыкшан болуу, ычпачанга чөргө дег чүвө кайла боор, кончут дүргөн ажылаар алаар.

Ийн он чылдар дурдугуна оң калдыр чалымнар өршикте, дүвү чок тамы эриктете чөргү, быжылгап каан четкиге удуу келген. Он сагып чөргүтүмүндү дүрүмү бар: — Дагларга чурттаары—шымдыраа көжү-биле дөмөй-ле: шупту чүвени шын санап көрүт, черде чаппаы чугула. Борис Степанович бир мындыг бичири таварылга дугайын сактып олтурар. Калдыр чалымга чорда бөдүрүн кичөөнгөй чөк болганы-биле он бөргүн хат алгаш барган. Бөрттү бир километр хире тузу алпанын каапкан. Чымыл бөртүн база катал келип алмы-биле ол барык бир хүннү хилке чилдирген.

Карацасов-Черкес автономнуг область. ЧУРУКТА: «Теремский» сохтозун ажал-шчилеринге концерт. К. ТАРУСОВТУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-ның фотохрониказы).

Өренип көөрү чугула

Дыл кижилерин аразында харылажырын чөспө болганда оң амьдралдын негелдеринге дүжүрү чөтүт. Бистиң тыва дыммыс кижилер аразында харылажыр хүжөгөниң долузу-биле күтүүсөй турар. Ийн-чыгыс айтырыллар чамдыкта база түгүлшөй келгилээр. Бо улзада 1975 чылдың март 26-ла «Шың» солуга үнгөн «Калдык демлек (ь) дугайында» деп К. Кудажының чүгүрне доктаадымыс.

грамматиказында», М. Д. Бичев, К. Х. Орзу «Тыва дылдарда» кылгылааннар. Октун ажык үнерини кыска-биле салгырып көрөлүнөр. Артикауляция талымы-биле боттарының дөмөлөшкө үнеринден ангы. Одурут, келүрүкчүлүк, тымыш-лаа талымы-биле өскө. Чүгө чалык өскүң ажык үнүңү киржилгел-биле өскөстүң уткамы өскөрлөк болуу: кат-кыт, ат-ыт, өт-ыт.

ажыгалам амьдралда улуг. Тыва дылда тускай, ангы үнер бар, а оларын үнери шыкшангыла деп үжүктөр чок, он түпкеллик «канчаар адаттылар», ычпачанга дүвү уткамы дымдык нийти негелден элээн хажыттыны турар. «Шыңга» бижээн өштөр Т. Нурсат, Б. Варба, С. Сунгажап бүтү өстөрүн калды демлек-биле бижир болза эм деп турарлар. (1975 ч. июль) Калдык демлек үн алгерттес болган чүвө төлдө мөөн соңгаар эртем ажылында-ла, өөрленгелге-даа будулгазын, шалтыр кылар болуу. «Демлектин» (транскрипция, орус дылдан үлгелден алган өскөртөге ажыгалам дээш) өскөрдө киржилгел хөй болгой, ычпачанга ону октун ажык үнерин демгелээр тускай үжүк кылдыр ажыгалам херээ бар бе.

ЧЕЧЕН СӨСТҮҢ ҮНЕЗИ

Дайым өөлдүлө чылдарда тыва шүлүк чогаалы дөлөм түдөөшкөлөрүн кылды, бүтү дөлөгөй дөмөлдөгү болушкунунары сайтырып, тайбың, хосталга биле депшилге дээш демгелээр турар дөлөгөйниң бүтү ак сөткөлдү кижилери-биле совет улустуң уз-сеткил каттыштырылганын амыс уткамын илерепти турган.

Агаар КЫЗЫЛДАН «Чачонкериң чарамын» деп фотоэтойу.

ӨӨРЕНИРИН КҮЗЭЭННЕРГЕ

Кызылдан уран чүрү училищези 1975—1976 өөредилге чылдың аягы сабырынга (тускай мергелери—клубка массалык хемчеглер режиссеру болгаш хореография) сургуулаары (оолдары) нөмөй хүлээн алыр. Клуб сабырының хореография тускай мергелелерге 8 класс доокан 15 хар чедир назым оолдары, а клубка массалык хемчеглер режиссеру мергелелерге 10 класс дооканнары хүлээн алыр.

Телевидение

Table with columns for date (СЕНТЯБРЬ 10-ДА), program name, and time. Includes programs like 'Москвдан', 'Кызылдан', 'Урулдарга фильм'.

КИНО

Table with columns for date (СЕНТЯБРЬ 10-ДА), program name, and time. Includes programs like 'Навырал', 'Кизилдан', 'Пилонер'.